

بخش اول

کلیات

رویکرد برنامه‌ی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

رویکرد، نگاه و جهت‌گیری کلی حاکم بر اجزای یک برنامه است. معمولاً رویکرد هر برنامه مهم‌ترین تفاوت‌ها و جهت‌گیری‌های جدید را نسبت به برنامه‌ی قبلی شامل می‌شود. از این رو، رویکرد برنامه‌ی جدید آموزش قرآن، جامعیت آموزش است. مهم‌ترین تأثیر جامعیت بر تعیین اهداف آموزش قرآن می‌باشد. این اهداف باید به گونه‌ای تعیین شود که از یک سو شامل همه‌ی حیطه‌های یادگیری، یعنی سه حیطه‌ی شناختی، مهارتی و عاطفی باشد و از سوی دیگر، همه‌ی موضوعات ضروری آموزش قرآن مانند کسب مهارت‌های گوناگون قرائت، درک معنای عبارات و آیات قرآن، شناخت قرآن و آشنایی با معارف آن را شامل گردد.

در گذشته، آموزش قرآن در دوره‌های ابتدایی و راهنمایی و حتی دوره‌ی متوسطه عمدتاً بر کسب مهارت خواندن تأکید داشت و از برنامه‌ی جامعی برای دست‌یابی به فهم معنای عبارات و آیات قرآن برخوردار نبود. این فروکاستن آموزش به بخشی از آن چه که باید باشد، آسیب‌های فراوانی به همراه داشت که مهم‌ترین آن، خارج شدن آموزش از گونه‌ای طبیعی و معنادار آن بود. دانش‌آموزان به دلیل توجه فرهنگ عمومی به قرآن کریم، این درس را با علاقه آغاز می‌کردند ولی پس از مدت کوتاهی، انگیزه‌ی یادگیری آن‌ها به شدت کاهش می‌یافت؛ زیرا به دلیل عدم فهم معنای آیات و عبارات قرآن، از برقراری ارتباط با موضوع یادگیری ناتوان بودند. هرچند در برنامه‌ی فعلی آموزش قرآن نیز مهم‌ترین هدف در دوره‌ی ابتدایی، کسب مهارت خواندن قرآن کریم است ولی به دلیل جامعیت آموزش، به شیوه‌ی مناسب و با رعایت ظرفیت روحی و ذهنی دانش‌آموزان به سایر اهداف آموزش قرآن نیز توجه شده است. در بخش‌های آینده با اجزای آموزش قرآن که هرکدام متکفل دست‌یابی به بخشی از اهداف جامع آموزش قرآن هستند، آشنا می‌شوید.

قابل ذکر است علاوه بر ویژگی‌های اهداف آموزش قرآن براساس رویکرد این برنامه، در روش‌های تدریس تأکید اصلی بر بهره‌گیری از روش‌های فعال و یادگیری مشارکتی است؛ به‌نحوی که دانش‌آموزان در فرایند یاددهی - یادگیری حضور و مشارکت جدی دارند و در برخی موارد محتوای آموزشی با اظهارنظر و مشارکت آن‌ها تولید می‌شود.

اصول حاکم بر آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

۱- توجه جدی به موضوع انس با قرآن کریم و علاقه به یادگیری آن در تمام مراحل اعم از تعیین اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزش‌یابی

توضیح: باید اهداف به گونه‌ای باشد که با توانایی‌های ذهنی و روانی دانش‌آموزان هم‌خوانی داشته و دست‌یافتنی باشد، محتوا جذاب و متنوع باشد و با توجه به اهداف تنظیم گردد؛ از روش‌هایی که منجر به مشارکت خلاق و حضور فعال دانش‌آموز در فرایند یاددهی - یادگیری شود هرچه بیشتر استفاده شود. هم‌چنین ارزش‌یابی باید منجر به تقویت حیطة‌ی عاطفی فراگیر شود و دور از شرایط اضطراب‌آور انجام پذیرد.

۲- تعیین اهداف درس قرآن با توجه به اهداف آموزشی و پرورشی دوره‌ی ابتدایی مصوب شورای عالی آموزش و پرورش

۳- جامعیت آموزش قرآن با تأکید بر آموزش روخوانی و روان‌خوانی قرآن

توضیح: جامعیت آموزش قرآن؛ یعنی علاوه بر آموزش روخوانی و روان‌خوانی که هدف اصلی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی است، به سایر اهداف آن مانند آشنایی با برخی از دستورات اخلاقی و تربیتی قرآن متناسب با سن فراگیران، زیباخوانی قرآن و ... توجه شود.

۴- در نظر گرفتن اهداف مشترک دوره‌ی ابتدایی در اهداف درس قرآن و توجه به ارتباط افقی این درس با سایر دروس

توضیح: در درس قرآن به اهداف تربیتی، اخلاقی، اجتماعی و ... که از اهداف مشترک دوره‌ی ابتدایی است، توجه شده است.

۵- تأکید بر سهل‌الوصول بودن اهداف، محتوا، روش‌های تدریس و شیوه‌های ارزش‌یابی، با در نظر گرفتن اصول روان‌شناسی یادگیری

توضیح: به‌عنوان مثال، در آموزش روخوانی باید به برخی اصول توجه شود؛ مانند: استفاده از دانسته‌ها و تجربه‌های قبلی دانش‌آموزان، توجه به تکرار و تمرین و تجزیه‌ی اهداف به مراحل مختلف به‌منظور دست‌یابی تدریجی اهداف، به ویژه با توجه به استعدادهای فردی دانش‌آموزان، هم‌چنین ارزش‌یابی از توانایی‌های دانش‌آموزان باید به احساس موفقیت و تشویق آن‌ها به پیشرفت منجر شود.

۶- جذاب و دلپذیر بودن محتوا و روش‌های تدریس، با تأکید بر استفاده از هنر، به‌منظور دست‌یابی هرچه بیشتر به پیامدهای عاطفی در آموزش

۷- تناسب محتوا با نیازها، علایق و توانایی دانش‌آموزان

۸- تأکید بیش‌تر بر مهارت‌های عملی نسبت به دانش نظری به ویژه مهارت‌های سمعی و بصری
توضیح: آنچه در بیش‌تر قسمت‌های آموزش قرآن اهمیت دارد، کسب مهارت عملی است تا دانش نظری؛

برای مثال، چگونگی خواندن نماد تنوین (ـِ) اهمیت دارد نه تعریف آن و یا این که تنوین ترکیبی است از حرکات کوتاه و نون ساکن؛ این اصل در انتخاب نوع رسم الخط نیز کار ساز است؛ برای مثال، یکی از قواعد پرگفت وگویی روخوانی چگونگی اشباع حرکت‌ها ضمیم است. همان‌طور که می‌بینید، حتی اسم این قاعده دشوار و نامأنوس است؛ در حالی که با نوعی نگارش خاص، نیاز به بیان این قاعده و یادگیری آن کاملاً منتفی می‌شود و دانش‌آموز می‌تواند بدون نیاز به این قاعده، موارد مربوط به آن را کاملاً صحیح بخواند.

۹- انعطاف‌پذیری روش‌های تدریس با در نظر گرفتن شرایط مختلف

توضیح: استفاده از لوحه در آموزش قرآن بسیار اهمیت دارد ولی اگر به هر دلیلی لوحه در دسترس نبود، معلم تدابیری بیندیشد تا نقش لوحه به شکل دیگری ایفا شود (از طریق نوشتن روی تابلو و ...). یا اگر نوار صوتی آموزشی موجود نبود، با توجه به نقش آن در زیباخوانی، خود معلم و یا حیثاً دانش‌آموزی که صوت زیبا، آیات را تلاوت کند.

۱۰- تأکید بر الگوگیری در آموزش قرائت قرآن

توضیح: در آموزش زیباخوانی قرآن، به جای پرداختن به آموزش نظری تجوید، به‌طور عملی بر شنیدن قرائت آیات از نوار صوتی آموزشی و الگوگیری از آن تأکید می‌شود. در نوار صوتی آموزشی به‌طور نسبی تمام مهارت‌های تجوید و زیباخوانی رعایت شده است. دانش‌آموزان می‌توانند با تقلید و الگوگیری از نوار به‌طور عملی برخی از این مهارت‌ها را بیاموزند.

۱۱- مبتنی بودن آموزش روخوانی بر سیر سوادآموزی فارسی و استفاده از رسم الخط نزدیک به خط فارسی

توضیح: با توجه به آموخته‌های دانش‌آموزان در درس فارسی، مصوّت‌های شش‌گانه و صامت‌ها در درس قرآن تدریس نمی‌شود و دانش‌آموزان براساس آنچه در فارسی آموخته‌اند، بسیاری از کلمات و عبارات قرآنی را بدون هیچ‌گونه آموزش جدیدی می‌توانند بخوانند.

۱۲- کلمات و ترکیب‌هایی که از قرآن برای آموزش روخوانی براساس سیر سوادآموزی انتخاب می‌شود، باید حتی‌الامکان در کتاب درسی به‌نحوی ارائه شود که ارتباط آن‌ها با آیات قرآنی احساس شود.

۱۳- اولویت دادن به روش‌های فعال تدریس و کار گروهی دانش‌آموزان

توضیح: تقریباً در همه‌ی مراحل آموزش روخوانی، تدریس با روخوانی دانش‌آموزان آغاز می‌شود و معلم بیش‌تر نقش هدایت‌کننده دارد و تنها تدریس برخی موارد خاص مانند آموزش نمادهای جدید رسم الخط قرآن بر عهده‌ی معلم است و یا در آموزش پیام‌های زندگی، این دانش‌آموزان هستند که به کمک یک‌دیگر و با بیان مصادیقی درباره‌ی پیام‌ها در فرایند یاددهی - یادگیری مشارکت جدی دارند.

۱۴- استفاده از فناوری آموزشی متناسب با قداست و شأن قرآن کریم

توضیح: از سی‌دی یا نوارهای صوتی و تصویری مناسبی استفاده شود که در آن‌ها آهنگ و یا ریتم‌های نامناسب به‌کار نرفته باشد.

۱۵- ضرورت آموزش قرآن توسط آموزگار پایه

- دلایل ضرورت : ۱- هم‌خوانی با منطق کلی ضرورت تک معلمی در دوره‌ی ابتدایی
- ۲- شناخت و ارتباط بیش‌تر پایه با دانش‌آموزان
- ۳- استفاده از فرصت‌های مناسب برای برقراری ارتباط افقی میان دروس، فقط برای آموزگار پایه ممکن است.
- ۴- امکان تنظیم فاصله‌ی جلسات تدریس در طول هفته فراهم می‌گردد و دیگر لزومی ندارد درس قرآن در دو ساعت پشت سر هم و در یک روز برگزار شود.
- ۱۶- ارتقای توانایی معلمان با استفاده از شیوه‌های متنوع و مؤثر
- توضیح:** استفاده از روش‌هایی که زمینه‌ی تعلیم و تعلم همزمان را فراهم می‌کند و موجب ارتقای صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان می‌گردد؛ یعنی، روش‌های آموزش به نحوی است که موجب ارتقای توانایی معلمان و انس و علاقه‌ی بیش‌تر آن‌ها به قرآن کریم می‌شود.
- ۱۷- استفاده از زمان و فضای مناسب برای آموزش قرآن
- توضیح:** گاهی به دلایل مختلفی درس قرآن، در آخرین ساعات روز آخر هفته، تدریس می‌شود که اصلاً زمان مناسبی نیست.
- ۱۸- ضرورت استمرار در آموزش قرآن و رعایت تعدد و فاصله‌ی جلسات تدریس در طول هفته
- ۱۹- اختصاص دادن مدت زمان آموزش لازم، برای دستیابی به اهداف درس قرآن
- ۲۰- نظارت و پشتیبانی از برنامه‌ی آموزش قرآن به منظور تقویت جایگاه این درس در دوره‌ی ابتدایی
- ۲۱- وجود ویژگی‌های زیر در شیوه‌های ارزش‌یابی :
- الف -** تقویت علاقه‌ی دانش‌آموزان نسبت به یادگیری
- ب -** توجه به دو اصل تشویق و احساس موفقیت در فرایند ارزش‌یابی
- پ -** حفظ و تقویت منزلت و اهمیت درس قرآن در میان سایر دروس. در ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان باید از سخت‌گیری‌های بی‌جا و یا سهل‌انگاری پرهیز کرد.
- ت -** حرکت از ارزش‌یابی توصیفی به سمت ارزش‌یابی کمی. در شرایط فعلی ارزش‌یابی این درس در پایه‌ی اول و دوم ابتدایی توصیفی و در سایر پایه‌ها مانند سایر دروس کمی است.
- ث -** توجه به اصل تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان
- ج -** دور بودن از محیط‌های اضطراب‌آور
- ۲۲- اشاعه‌ی برنامه‌ی آموزش قرآن از راه‌های گوناگون، به ویژه بهره‌گیری از اولیای دانش‌آموزان و صدا و سیما
- توضیح:** باید از راه‌های مختلف اولیای دانش‌آموزان را با اهداف، روش‌های تدریس و سطوح موردانتظار یادگیری دانش‌آموزان در درس قرآن آشنا کرد.

اهداف کلی آموزش قرآن در دوره‌ی ابتدایی

- ۱- آشنایی با قرآن کریم به‌عنوان کلام الهی و کتاب آسمانی
- ۲- تقویت انس و علاقه به قرآن کریم و یادگیری آن
- ۳- توانایی روخوانی قرآن به صورت شمرده و آرام از روی مصحف با رسم‌الخط آموزشی
- ۴- توانایی خواندن آیات کتاب درسی به صورت روان یا آهنگین
- ۵- آشنایی با قواعد ضروری روخوانی قرآن
- ۶- حفظ برخی از سوره‌های کوتاه کتاب درسی
- ۷- آشنایی با برخی از داستان‌های قرآن کریم
- ۸- فراگیری معنای برخی از کلمات ساده و عبارات کوتاه قرآن
- ۹- ایجاد و تقویت علاقه به شنیدن، خواندن و فهم معنای آیات قرآن کریم
- ۱۰- آشنایی با مفهوم برخی از پیام‌های قرآن
- ۱۱- شناخت و تقویت استعدادهای دانش‌آموزان، در گرایش‌های مختلف آموزش قرآن

جدول اهداف آموزش قرآن در پایه‌های مختلف دوره ابتدایی

پایه	موضوع	اول	دوم	سوم
گوش دادن و قرائت سوره‌ها و آیات قرآن کریم	<p>۱- در خواندن آهنگین و جمعی سوره‌های کتاب درسی، مشارکت می‌کند.</p> <p>۲- با گوش دادن به قرائت آیات قرآن و نگاه کردن به عبارات آن‌ها، سوره‌های کتاب را به صورت آهنگین می‌خواند.</p>	<p>۱- سوره‌های کتاب را (از طریق گوش دادن نوار و نشان دادن خط کتاب) ساده یا آهنگین می‌خواند.</p> <p>۲- سوره‌های حمد، توحید، ناس و عصر را از حفظ می‌خواند.</p>	<p>سوره‌ها و عبارات قرآنی هر درس را به صورت ساده و شمرده می‌خواند.</p> <p>برخی از نشانه‌ها و نمادهای رسم الخط قرآن را می‌شناسد.</p>	<p>سوره‌های کوتاه کتاب را (با نشان دادن خط) به صورت روان یا آهنگین می‌خواند.</p>
روخوانی	<p>برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی کتاب را براساس سبک سوادآموزی فارسی می‌خواند.</p>	<p>سوره‌ها و عبارات قرآنی هر درس را به صورت ساده و شمرده می‌خواند.</p>	<p>۱- نشانه‌ها و نمادهای رسم الخط قرآن را می‌شناسد.</p> <p>۲- با جگونی وقف در آخر آیات و عبارات قرآنی آشنا می‌شود.</p>	<p>سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را به صورت ساده و شمرده می‌خواند.</p>
قواعد روخوانی	-	-	-	-
پیام قرآنی	-	-	-	-
معنای کلمات و عبارات	<p>با معنای برخی از عبارات ساده‌ی قرآن (به زبان کودکانه یا شعری) آشنا می‌شود.</p>	<p>با مفاهیم ساده‌ی برخی از پیام‌های قرآنی آشنا شده و می‌تواند مفهوم آن را با زبان کودکانه بیان کند.</p>	<p>معنای برخی از کلمات ساده‌ی پیام‌های قرآنی کتاب را می‌داند.</p>	<p>معنای برخی از کلمات آشنا و ساده‌ی قرآنی را می‌داند.</p>
داستان	<p>با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.</p>	<p>با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.</p>	<p>با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.</p>	<p>با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.</p>
انس و علاقه به قرآن و یادگیری آن	<p>۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد.</p> <p>۲- دوست دارد کتاب قرآن خود را پاکیزه نگاه دارد.</p>	<p>۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد.</p> <p>۲- دوست دارد کتاب خود را پاکیزه نگاه دارد و به آن احترام بگذارد.</p> <p>۳- با بعضی از آداب خواندن قرآن آشنا می‌شود.</p>	<p>۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد.</p> <p>۲- دوست دارد کتاب خود را پاکیزه نگاه دارد و به آن احترام بگذارد.</p> <p>۳- با بعضی از آداب خواندن قرآن آشنا می‌شود.</p>	<p>به شنیدن قرائت زیبای سوره‌های کتاب و خواندن زیبای آن علاقه مند است.</p>

جدول اهداف آموزش قرآن در پایه‌های مختلف دوره ابتدایی

پایه موضوع	چهارم	پنجم
روش دادن و قرائت سوره‌ها و آیات قرآن	سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را (از طریق گوش دادن و نشاندن دادن خط کتاب) به صورت روان یا آهنگین می‌خواند.	سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را (از طریق گوش دادن و نشاندن دادن خط کتاب) به صورت روان یا آهنگین می‌خواند.
روخوانی	سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را به صورت روان یا آهنگین می‌خواند.	<ol style="list-style-type: none"> ۱- سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب را به صورت روان یا آهنگین می‌خواند. ۲- آیات قرآن را با کمک خط آموزشی به صورت شمرده می‌خواند.
قواعد روخوانی	<ol style="list-style-type: none"> ۱- عبارات قرآنی دارای حروف ناخوانا را صحیح می‌خواند. ۲- قواعد وقف را در آخر آیات و عبارات قرآنی رعایت می‌کند. 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- با نحوه‌ی خواندن حروف مقطع آشنا می‌شود. ۲- با نحوه‌ی خواندن صحیح حروف دارای علامت آشنا می‌شود. ۳- با نحوه‌ی خواندن صحیح نون ساکن ترد تتوین آشنا می‌شود.
پیام قرآنی	با مفاهیم ساده‌ی برخی از پیام‌های قرآنی آشنا می‌شود و می‌تواند مفهوم آن‌ها را با زبان کودکانه بیان کند.	با مفاهیم ساده‌ی برخی از پیام‌های قرآنی آشنا می‌شود و می‌تواند مفهوم آن را با زبان کودکانه بیان کند.
معنای کلمات و عبارات	<ol style="list-style-type: none"> ۱- معنای برخی کلمات آشنا و ساده‌ی قرآن را می‌داند. ۲- برخی از عبارات ساده و کوتاه قرآن را معنا می‌کند. 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- معنای برخی از کلمات آشنا و ساده‌ی قرآن را می‌داند. ۲- برخی از عبارات ساده و کوتاه قرآن را معنا می‌کند.
داستان	با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.	با داستان‌های قرآنی کتاب آشنا می‌شود.
انس و علاقه به قرآن و یادگیری آن	<ol style="list-style-type: none"> ۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌ها و عبارات قرآنی و زیبا خواندن آن‌ها علاقه‌مند است. ۲- به حفظ برخی از سوره‌ها و پیام‌های قرآنی علاقه‌مند است. ۳- دوست دارد در جلسات قرآنی شرکت کند. ۴- علاقه دارد معنای آیات و عبارات قرآنی کتاب را بداند. 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- به شنیدن قرائت زیبای سوره‌ها و عبارات قرآنی و زیبا خواندن آن‌ها علاقه‌مند است. ۲- به حفظ برخی از عبارات قرآنی و پیام‌های قرآنی علاقه‌مند است. ۳- علاقه‌مند است معنای آیات قرآن را بداند. ۴- دوست دارد در جلسات قرآنی شرکت کند.

جدول وسعت و توالی مفاهیم و مهارت‌های آموزش قرآن در دوره ابتدایی

پایه		اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم
سرفصل	گوش دادن و قرائت نوار آموزشی	شرکت در جمع خوانی هفت سوره‌ی کوتاه از جزء سی‌ام	شرکت در جمع خوانی چهارده سوره‌ی کوتاه از جزء سی‌ام	شرکت در جمع خوانی اذکار نماز و دوازده سوره از جزء سی‌ام	شرکت در جمع خوانی سوره‌های قرآن در کتاب درسی	شرکت در جمع خوانی فرازهای انتخابی از سوره‌های مختلف در کتاب درسی
	روخوانی و روان‌خوانی	روخوانی برخی از کلمات و عبارات ساده‌ی قرآنی براساس سوادآموزی فارسی	روخوانی سوره‌ها و عبارات قرآنی کتاب درسی	روان‌خوانی سوره‌ها و روخوانی عبارات قرآنی کتاب درسی و اذکار نماز	قرآنی کتاب درسی	روان‌خوانی فرازهای قرآنی کتاب درسی و روخوانی مصحف شریف
نمادهای خاص رسم الخط قرآن	خواندن کلمات دارای تشدید و کلماتی که به حروف ناخوانای متناهی ختم می‌شود.	خواندن کلماتی که دارای «الف» کوچک، کاف بی‌سریج، یه، تون، همزه، حروف توخالی و اتصالات است.	وقف و ۱- رعایت نسبی قواعد ۲- خواندن کلماتی که دارای کرسی همزه (ئ، و) است.	توانایی خواندن صحیح کلمات و عبارات آیات کتاب درسی که دارای حروف ناخوانای غیرمتناهی هستند.	توانایی خواندن صحیح کلمات و عبارات آیات کتاب درسی که دارای حروف ناخوانای غیرمتناهی هستند و خواندن ترکیب‌های دارای الفتای ساکنین	خواندن صحیح حروف مقطعه و کلماتی که دارای علامت مد هستند و خواندن ترکیب‌های دارای الفتای ساکنین
آشنایی با پیام قرآنی	-	آشنایی با برخی از پیام‌های اخلاقی و تربیتی قرآن مناسب کودکان	آشنایی با برخی از پیام‌های اخلاقی و تربیتی قرآن مناسب کودکان	آشنایی با برخی از پیام‌های اخلاقی و تربیتی قرآن مناسب کودکان	آشنایی با ترجمه‌ی آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی و معنای برخی کلمات، ترکیب‌ها و پرکاربرد قرآن	آشنایی با ترجمه‌ی آیات و عبارات قرآنی کتاب درسی و معنای برخی کلمات، ترکیب‌ها و عبارات ساده و پرکاربرد قرآن
	معنای کلمات و عبارات	آشنایی با معنای برخی سوره‌ها به زبان ساده کودکانه یا به صورت شعر	آشنایی با معنای برخی کلمات ساده‌ی قرآن	آشنایی با معنای برخی کلمات و ترکیب‌های ساده	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی
داستان	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی	آشنایی با چند داستان قرآنی

شماره‌ی درس	عنوان درس	اهداف	مفاهیم و مهارت‌ها	فعالیت‌های یادگیری	مواد و تجهیزات	روش ارزشیابی
۱	الف کوچک - حروف و حرکات	<ol style="list-style-type: none"> آشنایی با نماد الف کوچک (ا) آشنایی با ترکیب حروف و حرکات مرور سوره‌های توحید و عصر 	<ol style="list-style-type: none"> کسب مهارت خواندن حروف با الف کوچک (ا) کسب مهارت خواندن ترکیب حروف و حرکات کسب مهارت خواندن عبارات قرآنی دارای حرکات شش گانه 	<ol style="list-style-type: none"> گوش دادن به نوار صوتی آموزشی و خواندن همراه با آن روخوانی عبارات قرآنی کتاب درسی 	کتاب - لوحه‌ی آموزشی - نوار صوتی آموزشی	گروهی و فردی به صورت شفاهی
۲	حروف ساکن، نماد «ك»	<ol style="list-style-type: none"> آشنایی با علامت سکون و حرف ساکن آشنایی با بخش دارای حرف ساکن آشنایی با نماد «ك» مرور سوره‌ی نصر 	<ol style="list-style-type: none"> کسب مهارت خواندن بخش دارای حرف ساکن کسب مهارت خواندن عبارات قرآنی دارای حرف ساکن و نماد «ك» 			
۳	تشدید	<ol style="list-style-type: none"> یادآوری علامت تشدید یادآوری طرز خواندن ترکیب مصوت «اا» با حرف تشدیددار مرور سوره‌های ناس و فلق 	<ol style="list-style-type: none"> کسب مهارت خواندن ترکیب مصوت «اا» با حرف تشدیددار کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات قرآنی دارای حرف تشدیددار 			
۴	سوره‌ی حمد، اتصال قبل حروف ناخوانا به ساکن و تشدید	<ol style="list-style-type: none"> آشنایی با نحوه‌ی اتصال حرکت قبل از حرف ناخوانا به ساکن و تشدید آشنایی با نحوه‌ی خواندن کلماتی که بعد حرکت (ـ) ساکن بیاید (ـ) مانند «یوم» آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی اسراف علاقه‌مند شدن به زیبا خواندن سوره‌ی حمد 	<ol style="list-style-type: none"> کسب مهارت خواندن عبارات دارای اتصال حرکت قبل از حرف ناخوانا به ساکن و تشدید آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی اسراف 			

جدول راهنمای آموزش کتاب آموزش قرآن پایانی دوم ابتدایی

روش ارزشیابی	مواد و تجهیزات	فعالیت‌های یادگیری	مفاهیم و مهارت‌ها	اهداف	عنوان درس	شماره‌ی درس
گروهی و فردی به صورت شفاهی	کتاب - لوحه‌ی آموزشی - نوار صوتی آموزشی	<ol style="list-style-type: none"> ۱- لوحه‌خوانی همراه با اشاره‌ی معلم ۲- گوش دادن به نوار صوتی آموزشی و خواندن همراه با آن ۳- بحث و گفت‌وگو درباره‌ی پیام قرآنی ۴- روخوانی عبارات قرآنی کتاب درسی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات دارای نماد «ة» ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی نماز 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با نماد «ة» ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی نماز ۳- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سوره‌ی ناس 	سوره‌ی ناس، ة	۵
			<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات دارای نماد «ة» ۲- کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات دارای نماد «ة» ۳- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی نعمت‌های خدا 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با نماد «ة» ۲- آشنایی با ترکیب حروف با تنوین (ـِ) ۳- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سوره‌ی فلق 	سوره‌ی فلق، (ـِ)	۶
			<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات دارای نماد «ة» ۲- کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات دارای نماد «ة» ۳- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی کافرون 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با تنوین (ـِ) ۲- آشنایی با ترکیب حروف با تنوین (ـِ) ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی قرآن ۴- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سوره‌ی کافرون 	سوره‌ی کافرون، (ـِ)	۷
			<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات دارای نماد «ة» ۲- کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات دارای نماد «ة» ۳- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی قرآن 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با تنوین (ـِ) ۲- آشنایی با ترکیب حروف با تنوین (ـِ) ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی قرآن ۴- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سوره‌ی کافرون 	سوره‌ی انشراح، (ـِ)	۸
			<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات و عبارات قرآنی ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی اسراف نکردن 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی اسراف نکردن ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی اسراف نکردن ۳- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سوره‌ی توحید 	سوره‌ی توحید، (ـِ)	۹

جدول راهنمای آموزش درس کتاب آموزش قرآن پایه‌ی دوم ابتدایی

شماره‌ی درس	عنوان درس	اهداف	مفاهیم و مهارت‌ها	فعالیت‌های یادگیری	مواد و تجهیزات	روش ارزشیابی
۱۰	سورۃ نصر، (هنزه) ففتح مکه	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با نماد هنزه «ه» ۲- آشنایی با ترکیب هنزه «ه» با حرکات ۳- آشنایی با داستان فتح مکه ۴- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سورۃ نصر 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات دارای هنزه (ه) ۲- آشنایی با مفهوم نصرت و باری خدا در داستان فتح مکه 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- لوحه‌خوانی همراه با اشاره‌ی معلم ۲- گوش دادن به نوار صوتی آموزشی و خواندن همراه با آن ۳- روخوانی عبارات قرآنی کتاب درسی ۴- بحث و گفت‌وگو درباره‌ی پیام قرآنی 		روش ارزشیابی
۱۱	سورۃ کوثر، اٰك	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با نماد هنزه «ت» ۲- آشنایی با هنزه «ت» با حرکات ۳- تمرین ترکیب حروف با تنوین (کـ) ۴- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سورۃ کوثر ۵- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی نیکی کردن 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات دارای هنزه «ت» ۲- کسب مهارت خواندن حروف با تنوین (کـ) ۳- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی نیکی کردن 			
۱۲	سورۃ عصر	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با نماد «آ» ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی طلب رحمت از خدای مهربان ۳- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سورۃ عصر 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات دارای نماد «آ» ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی طلب رحمت از خدای مهربان 			
۱۳	سورۃ فیل، ا، اصحاب فیل	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با نماد «أ» ۲- آشنایی با داستان اصحاب فیل ۳- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سورۃ فیل 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات دارای نماد «أ» ۲- آشنایی با مفهوم نصرت و باری خدا در داستان فیل 			
۱۴	سورۃ ماعون	<ol style="list-style-type: none"> ۱- آشنایی با ترکیب هنزه با حرکت «و» ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی قرآن خواندن ۳- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سورۃ ماعون 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن کلمات دارای ترکیب هنزه با حرکت «و» ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی اهمیت خواندن قرآن 			

جدول راهنمای آموزش کتاب آموزش قرآن پایه دوم ابتدایی

روش ارزش‌یابی	مواد و تجهیزات	فعالیت‌های یادگیری	مفاهیم و مهارت‌ها	اهداف	عنوان درس	شماره‌ی درس
روش ارزش‌یابی	کتاب - لوحه‌ی آموزشی - نوار صوتی آموزشی	<ol style="list-style-type: none"> ۱- لوحه‌خوانی همراه با اشاره‌ی معلم ۲- گوش دادن به نوار صوتی آموزشی و خواندن همراه با آن ۳- بحث و گفت‌وگو درباره‌ی پیام قرآنی ۴- روخوانی عبارات قرآنی کتاب درسی 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن سوره‌ی قریش و عبارات قرآنی ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی شکر نعمت ۳- آشنایی با مفهوم مبارزه با بت‌پرستی در داستان کودک خداپرست 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن سوره‌ی قریش ۲- آشنایی با داستان کودک خداپرست ۳- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی شکر خدا ۴- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سوره‌ی قریش 	سوره‌ی قریش کودک خداپرست	۱۵
			<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن سوره‌ی قدر و عبارات قرآنی ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی این که خداوند نیکوکاران را دوست دارد. ۳- آشنایی با مفهوم از بین بردن بت‌ها در داستان قهرمان بت‌شکن 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن سوره‌ی قدر ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی این که خدا نیکوکاران را دوست دارد. ۳- آشنایی با داستان قهرمان بت‌شکن ۴- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سوره‌ی قدر 	سوره‌ی قدر قهرمان بت‌شکن	۱۶
		<ol style="list-style-type: none"> ۱- کسب مهارت خواندن سوره‌ی مسد و عبارات قرآنی ۲- آشنایی با مفهوم پیام قرآنی درباره‌ی سپاسگزاری از خدا و پدر و مادر ۳- آشنایی با مفهوم قدرت و یاری خدا در داستان «باغی در میان آتش» 	<ol style="list-style-type: none"> ۱- توانایی خواندن سوره‌ی مسد ۲- آشنایی با پیام قرآنی درباره‌ی سپاسگزاری از خدا و پدر و مادر ۳- آشنایی با داستان باغی در میان آتش ۴- علاقه‌مند شدن به زیباخواندن سوره‌ی مسد 	سوره‌ی مسد باغی در میان آتش	۱۷	

محتوای کتاب آموزش قرآن در پایه‌ی دوم ابتدایی

کتاب آموزش قرآن در این پایه دارای ۱۷ درس است که هر درس از قسمت‌های زیر تشکیل شده است.

۱- آیات درس: آیات درس بخش اصلی محتوای هر درس را تشکیل می‌دهد. این بخش شامل سوره‌های حمد، ناس، فلق، کافرون، انشراح، توحید، نصر، کوثر، عصر، فیل، ماعون، قریش، قدر و مسد است. آیات درس در سه رسانه‌ی کتاب درسی، لوحه و نوار صوتی آموزشی آمده است که هر کدام به گونه‌ای به کسب مهارت خواندن قرآن کمک می‌کنند.

۲- قواعد روخوانی: از آن‌جا که رسم الخط قرآن کریم، با رسم الخط فارسی تفاوت‌هایی دارد، دانش‌آموزان برای خواندن آن باید با نمادهای خاص رسم الخط قرآن آشنا شوند. این نمادها و سایر قواعد روخوانی قرآن به صورت کاربردی در کتاب آموزش قرآن پایه‌ی دوم آمده است که عبارت‌اند از: الف کوچک، کاف بدون سرکج (ک)، علامت سکون، حروف ناخوانا قبل از سکون و تشدید، تاء گرد، تنوین، نماد واو و یای کوچک (و، ی) همزه و پایه‌های آن (ء، ؤ، ا).

روش تدریس هریک از این نمادها در بخش دوم همین کتاب در درس مربوط توضیح داده شده است.

۳- کلمات و عبارات قرآنی: در همه‌ی درس‌های کتاب قرآن پایه‌ی دوم، کلمات و عبارات خاص قرآنی به منظور کسب مهارت بیش‌تر دانش‌آموزان در روخوانی قرآن و صحیح خواندن نمادهای خاص رسم الخط قرآن (قواعد روخوانی) آمده است.

۴- پیام قرآنی: پیام قرآنی شامل آیه یا عبارتی کوتاه و زیبا از قرآن است که دارای پیامی والا و ارزشمند متناسب با کودکان درباره‌ی موضوعات اعتقادی، اخلاقی، تربیتی، اجتماعی و ... است؛ مانند:

أَنْ أَشْكُرُ لِي وَ لِوَالِدَيْكَ سوره‌ی لقمان، آیه‌ی ۱۴
از خداوند و پدر و مادر خود تشکر کنید.

پیام قرآنی مورد استفاده در کتاب درسی معمولاً دارای ویژگی‌های زیر است:

الف - موضوع آن‌ها برای دانش‌آموزان قابل درک است.

ب - کوتاه و پرمعناست.

پ - دانش‌آموزان می‌توانند مثال‌ها و نمونه‌های عملی از زندگی روزمره‌ی خود برای آن‌ها بیان کنند.

یکی از اهداف مهم دوره‌ی ابتدایی، تقویت زمینه‌های تربیتی و پرورشی کودکان است؛ بنابراین آموزش پیام‌های قرآنی یکی از مناسب‌ترین راه‌های انس دانش‌آموزان با مفاهیم ارزشمند تربیتی و اخلاقی قرآن کریم است. پیام‌های قرآنی درس، یادگیری قرآن را معنادار می‌کند و دانش‌آموزان را به دریافت معنای آیات و عبارات قرآن علاقه‌مند می‌سازد. ضمناً پیام‌های قرآنی بهترین فرصت برای مشارکت دانش‌آموزان در فرآیند یاددهی - یادگیری است؛ زیرا دانش‌آموزان با بحث‌های گروهی، مصادیق جدیدی برای این پیام‌ها یافته و بیان می‌کنند و آموزگار نیز یافته‌های آن‌ها را تصحیح و تکمیل می‌نماید. به این ترتیب دانش‌آموزان، یادگیری خود را توسعه می‌دهند و به

اعتقادات و باورهایشان عمق می‌بخشند. پیام قرآنی به شیوه‌ای ساده و مؤثر، دانش‌آموزان را با خطوط اصلی قرآن کریم برای یک زندگی سعادت‌مند آشنا می‌سازد.

۵- داستان‌های قرآنی: یکی از روش‌های جذاب ارائه‌ی مفاهیم، بیان آن‌ها به شیوه‌ی داستان است. داستان‌های قرآنی می‌توانند به‌طور غیرمستقیم، زمینه‌ی مناسبی برای تقویت ایمان کودکان به خدا، عالم غیب و آشنایی با پیامبران و اولیای الهی، جبهه‌ی حق و باطل و ... فراهم آورند.

وجود داستان در کتاب آموزش قرآن، آموزش را جذاب و متنوع می‌کند و موجب افزایش علاقه و انگیزه‌ی کودکان به این درس می‌شود. داستان‌های قرآنی شامل مطالب بسیار ارزنده و جاودانه‌ی اعتقادی، اخلاقی و ... است و از بهترین راه‌هایی است که فطرت پاک و خدایی دانش‌آموزان را شکوفا می‌کند.

بیان داستان‌های قرآنی در درس قرآن، راه تولیدات متنوع و جذاب کتاب‌های کمک آموزشی، نوارهای صوتی و تصویری و استفاده از آن‌ها را باز می‌کند. در ضمن والدین دانش‌آموزان، معمولاً با این داستان‌ها آشنا هستند، این آشنایی زمینه‌ی ارتباط آن‌ها را با درس قرآن و گفت‌وگو با کودکان خود درباره‌ی آن فراهم می‌سازد. قابل ذکر است که در کتاب آموزش قرآن پایه‌ی دوم شش داستان از داستان‌های قرآنی در درس ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۵، ۱۶ و ۱۷ آمده است.

۶- انس با قرآن در خانه: در پایان هر درس برای تقویت مهارت روخوانی قرآن تمرین‌هایی به عنوان انس با قرآن در خانه در نظر گرفته شده است. برای بهره‌گیری بیش‌تر از این بخش لازم است به نکات زیر توجه شود:

۱- این بخش، تکلیف دانش‌آموزان است و باید آموزگار و اولیای دانش‌آموزان بر انجام آن توسط آن‌ها نظارت داشته باشند.

۲- پرسش از تمرین‌های انس با قرآن در خانه، به عنوان ارزش‌یابی مستمر دانش‌آموزان در نظر گرفته می‌شود. قابل ذکر است دانش‌آموزانی که این تکلیف را انجام ندهند، باید به شیوه‌ی مناسب به انجام آن تشویق و ترغیب شوند.

وسایل و تجهیزات مورد استفاده در آموزش قرآن

ابزارها و رسانه‌های آموزشی جزئی از لوازم فرایند یادگیری است. این ابزارها و رسانه‌ها هر چه از تنوع و جذابیت بیش‌تری برخوردار باشند، بر عمق و وسعت یادگیری می‌افزایند. رسانه‌های مورد استفاده در درس قرآن عبارت‌اند از:

۱- **کتاب درسی:** کتاب درسی، حلقه‌ی اتصال بین برنامه‌ریزان، معلمان، دانش‌آموزان، اولیای آن‌ها و افکار عمومی جامعه است به‌طوری که هیچ رسانه‌ی آموزشی دیگری از این نقش و اهمیت برخوردار نیست. ارکان مهم برنامه‌ی درسی مانند رویکرد، اهداف آموزش، منطق سازماندهی محتوا، روش‌های آموزش و شیوه‌های ارزش‌یابی، در کتاب درسی تجلی می‌یابد.

۲- لوحه‌ی آموزشی: لوحه، قسمتی از متن کتاب است که به صورت تصویر و یا نوشته، در ابعاد بزرگ‌تر، برای تسهیل امر یادگیری به کار می‌رود.

آموزگار جهت تمرکز و جلب توجه دانش‌آموزان، لوحه را در کلاس، پیش روی دانش‌آموزان نصب می‌کند و به روشی که توضیح داده خواهد شد، از دانش‌آموزان می‌خواهد تا سوره‌های کوتاه یا کلمات و عبارات قرآنی را بخوانند.

لوحه در آموزش روخوانی قرآن نقش اساسی و کلیدی دارد. از این‌رو، در آموزش روخوانی قرآن همیشه از لوحه استفاده کنید و توجه داشته باشید که عدم استفاده از لوحه در کسب مهارت روخوانی قرآن اختلال جدی ایجاد می‌کند.

استفاده از لوحه فواید زیادی دارد که برخی از مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از:

الف - استفاده از لوحه موجب می‌شود که دانش‌آموزان به‌طور فعال در فرایند آموزش مشارکت کنند و با اشاره‌ی صحیح آموزگار و بدون خواندن او، خود دانش‌آموزان کلمات و عبارات قرآنی را به‌طور دسته‌جمعی و انفرادی بخوانند.

ب - از آن‌جا که «چشم» در کسب مهارت خواندن نقش اساسی دارد، استفاده از لوحه موجب تقویت مهارت دیدن و دقت در صحیح خواندن حروف و حرکات می‌شود.

پ - تأکید بر استفاده از لوحه، قدرت تعمیم را در خواندن صحیح سایر عبارات و آیات قرآن کریم افزایش می‌دهد.

ت - لوحه موجب تمرکز و جلب توجه بیش‌تر دانش‌آموزان می‌شود.

۳- نوار صوتی آموزشی: یکی از مؤثرترین مهارت‌ها در آموزش هر درس به ویژه آموزش زبان، مهارت گوش دادن است؛ بنابراین نوارهای صوتی آموزشی که وسیله‌ای ساده و قابل دسترس برای عموم است، با بهره‌گیری از گوش فرادادن به آیات در دست‌یابی به مهارت قرائت قرآن بسیار مفید و مؤثر است.

معلمان محترم با استفاده از ضبط صوت و نوار صوتی آموزشی، در واقع قاری توانایی را به کلاس می‌برند و ضعف‌های موجود را جبران می‌کند.

دانش‌آموزان با تقلید و الگو گرفتن از قرائت نوار صوتی، به تدریج می‌توانند شبیه قاری نوار بخوانند و به مهارت‌های قرائت صحیح دست یابند.

در نوار صوتی آموزشی عبارات و آیات به صورت کوتاه، با نظم و ترتیب بیش‌تری نسبت به نوارهای رایج، و با صوتی رسا و تلفظی واضح قرائت شده است.

۴- کتاب راهنمای معلم: به منظور ارتقای توانایی معلم و کسب توفیق بیش‌تر در دست‌یابی به اهداف آموزشی، استفاده از کتاب راهنمای معلم ضروری است. معمولاً هر کتاب راهنمای معلم، از دو بخش اصلی تشکیل می‌شود. در بخش اول، کلیاتی درباره‌ی اهداف، محتوای کتاب، روش‌های آموزش و ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی

و در بخش دوم، توضیحات جزئی درباره‌ی هر درس ارائه می‌شود.

معلم با مطالعه‌ی دقیق کتاب راهنما، از یک سو با طرح درس و اهداف خاص هر درس آشنا می‌شود و با بهره‌گیری از شیوه‌های تدریس ارائه شده بر توفیقات خود در دست‌یابی به اهداف آموزشی می‌افزاید و از سوی دیگر با استفاده از توضیحات و دانستنی‌هایی دیگر که مخصوص معلم است، توانایی خود را در پاسخ دادن به پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان، ارتقا می‌بخشد و با اعتماد و اطمینان بیش‌تری در کلاس حضور می‌یابد. ضمناً این کتاب زمینه‌ی خلاقیت و ابتکار بیش‌تر معلم را نیز فراهم می‌آورد.

روش کلی تدریس

هر درس در سه جلسه آموزش داده می‌شود. سعی کنید قبل از ورود به کلاس، روش تدریس درس مربوط را مطالعه و نوار صوتی آموزشی درس را آماده کنید.

جلسه‌ی اول

۱- روخوانی و آموزش نماد جدید

پس از نصب لوحه‌ی درس با اشاره‌ی صحیح به بخش‌های کلمات به شیوه‌ای که هم اکنون ارائه می‌شود، از دانش‌آموزان بخواهید که کلمات و عبارات را به صورت دسته‌جمعی و بخش‌بخش بخوانند.

روش صحیح اشاره کردن به بخش‌های کلمات

نحوه‌ی اشاره کردن به بخش‌های کلمات نقش بسیار مهمی در کسب مهارت روخوانی قرآن دارد. روش انجام صحیح این کار به شرح زیر است:

اشاره کردن به بخش‌ها

۱- اشاره به صداهای کوتاه: معلم به حرکات کوتاه (ـَ ـُ) اشاره می‌کند تا دانش‌آموزان بخش تشکیل شده از حرف و آن حرکت را بخوانند؛ مانند:

۲- اشاره به صداهای بلند: از حرف به صدای بلند اشاره می‌شود.

با بی بی بو نوحیها

دو نکته:

الف - همان‌طور که ملاحظه کردید، هنگام اشاره به صداهای کوتاه دست ثابت است، ولی وقتی به صداهای بلند اشاره می‌کنیم، دست حرکت می‌کند.

ب - اشاره به الف کوچک (ـِ) مانند اشاره به صداهای کوتاه است؛ مانند:

۳- برای اشاره به حرف ساکن از صدای کوتاه به حرف ساکن اشاره می‌شود. در این حالت، دست از حرکت کوتاه به سوی حرف ساکن حرکت می‌کند؛ مانند:

قُلِّ مِّنْ هَبْ أَمْهَلَهُمْ

۴- اشاره به تنوین: به علامت تنوین (ـَـ ِـ ٍ) اشاره می‌شود. در این حالت نیز دست ثابت است؛ مانند:

نَصْرًا وَرَقَةً عَلِيمٌ

۵- اشاره به تشدید: برای خواندن بخش دارای تشدید، ابتدا از حرکت کوتاه به علامت تشدید، آن‌گاه به بخش دوم حرف مشدد متناسب با حرکت آن اشاره می‌شود؛ مانند:

رَبِّ أُمَّا يَسْتَرْ حَقِّ زَيْتًا

نکته: با توجه به ثابت بودن یا متحرک بودن دست، می‌توان انواع پنج‌گانه‌ی اشاره‌های فوق را به دو دسته تقسیم کرد:

الف - اشاره‌ی ثابت: در اشاره به صداهاى کوتاه (ـَـ ِـ ٍ)، تنوین (ـَـ ِـ ٍ) و الف کوچک (ـِ) دست ثابت است.

ب - اشاره‌ی متحرک: در اشاره به صداهاى بلند (ـَـ ِـ ٍ، ـى، ـو)، حرف ساکن (ـَـ ِـ ٍ، ـَـ ِـ ٍ) و تشدید (ـَـ ِـ ٍ، ـَـ ِـ ٍ، ـَـ ِـ ٍ) دست حرکت می‌کند.

۶- اشاره به بخش‌های دارای حروف ناخوانا: در این حالت از صدای کوتاه قبل از حروف ناخوانا به ساکن یا تشدید بعد از آن‌ها اشاره می‌شود؛ مانند:

وَالْفَجْرِ بِالْقَلَمِ هَذَا الْبَيْتِ ذِي الْاَوْتَادِ الرَّحْمَنِ
وَأَتَّقُوهُ بِالصَّبْرِ نَهَى النَّفْسَ أَقِيمُوا الدِّينَ

۷- اشاره به الف کوچک روی یاء ناخوانا (ـِى): در بخش‌های دارای این الف کوچک مانند صداهاى بلند، دست از حرف به سوی الف کوچک اشاره می‌کند؛ مانند:

نَادِي تَرْضَى حَتَّى صَلَّى

تذکر مهم: در تمام انواع اشاره کردن به بخش‌ها، چه در زمان تدریس و چه در زمان تمرین و یادآوری، معلم به هیچ وجه نباید خودش بخش‌ها را بخواند؛ بلکه دانش‌آموزان با اشاره‌ی دست معلم، بخش‌ها، کلمات یا عبارات را

به صورت دسته‌جمعی یا انفرادی می‌خوانند.

پس از اشاره‌ی صحیح و بخش‌بخش خواندن دانش‌آموزان، در صورت نیاز، یک یا دو بار دیگر، خواندن لوحه به صورت دسته‌جمعی تکرار می‌شود.

۲- آموزش نمادهای خاص رسم الخط قرآن

در برخی از دروس یکی از قواعد روخوانی به شیوه‌ی بسیار ساده و کاربردی بیان شده است. در صورت وجود قاعده، آن را به روشی که در درس مربوط به تفصیل بیان خواهد شد، توضیح دهید. درباره‌ی قواعد، رعایت نکات زیر ضروری است:

۱- از بیان اصطلاحات و مطالب اضافی درباره‌ی قواعد، بیش از آنچه که در کتاب آمده است، جداً خودداری کنید.

۲- در صورتی که دانش‌آموزی، بیش از مطالب کتاب درباره‌ی قواعد پرسش کرد، به همان دانش‌آموز به صورت فردی با بیانی ساده پاسخ دهید.

۳- از قواعد هیچ‌گونه پرسشی به عمل نمی‌آید. توانایی دانش‌آموزان در خواندن صحیح عبارات قرآنی و رعایت عملی قواعد، برای ارزش‌یابی کفایت می‌کند.

۳- فردخوانی از روی لوحه

از دانش‌آموزان بخواهید که هر کدام کلمات و عبارات یک سطر را با اشاره‌ی شما به بخش‌های کلمات، به صورت انفرادی بخوانند. بهتر است این کار ابتدا توسط دانش‌آموزان قوی‌تر و سپس توسط سایر دانش‌آموزان انجام شود.

۴- بخش قرائت نوار صوتی سوره‌ی درس

قرائت مربوط به آیات درس را از نوار پخش کنید و از دانش‌آموزان بخواهید، مطابق دستور نوار، گوش کنند و همراه آن بخوانند. هنگام پخش نوار آموزگار باز هم لوحه را نشان می‌دهد ولی به جای اشاره به بخش‌ها، به زیر کلمات اشاره می‌کند و همراه با خواندن نوار پیش می‌رود.

۵- خواندن از روی کتاب

از دانش‌آموزان بخواهید کتاب درسی خود را باز کنند و هر دانش‌آموز یک سطر از آیات سوره را از روی آن بخواند.

روش رفع اشکالات روخوانی دانش‌آموزان

به‌طور طبیعی ممکن است دانش‌آموزان در روخوانی با اشکالاتی روبه‌رو شوند.

بیش‌تر این اشکالات به ضعف دانش‌آموزان در روخوانی یا به عدم دقت، شتابزدگی، اضطراب و عدم اعتماد

به نفس مربوط است.

آموزگار باید با روش‌های گوناگون متناسب با هر اشکال آشنا باشد تا به روش صحیح اشکال دانش‌آموزان را

- برطرف سازد و مهارت روخوانی دانش‌آموزان را افزایش دهد.
- توجه به اصول زیر برای توفیق بیش‌تر در رفع اشکالات روخوانی دانش‌آموزان ضروری است.
- ۱- رفع اشکال همراه با تشویق دانش‌آموز نسبت به آنچه صحیح خوانده است، انجام شود تا موجب تقویت اعتماد به نفس او گردد.
 - ۲- رفع اشکال باید به نحوی انجام شود که موجب اضطراب دانش‌آموز نشود.
 - ۳- حتی‌الامکان خود دانش‌آموز، اشکال خویش را برطرف کند.
 - ۴- پس از خواندن صحیح توسط دانش‌آموزان دیگر، دانش‌آموز متوجه خطای خود بشود و حتی‌الامکان آن را رفع کند.
 - ۵- رفع اشکال موجب صرف وقت بیش از حد نشود.
 - ۶- تسلط آموزگار بر روخوانی متن درس، موجب تشخیص بهتر اشکالات و رفع آن‌ها می‌شود.
 - ۷- آموزگار نباید بلافاصله، حالت صحیح کلمه را بخواند و نیز از دانش‌آموزان بخواهد که آن‌ها نیز چنین کاری نکنند.
 - ۸- رفع برخی از اشکالات به تمرین بیش‌تر و مرور زمان نیاز دارد؛ از این‌رو آموزگار نباید انتظار داشته باشد که همه‌ی اشکالات بلافاصله برطرف شود.
- با توجه به اصول فوق، آموزگار یکی از روش‌های زیر یا ترکیبی از آن‌ها را برای رفع اشکال انتخاب می‌کند. این روش‌ها عبارت‌اند از:
- ۱- در حین قرائت دانش‌آموز، به او تذکر نمی‌دهیم، بلکه صبر می‌کنیم تا پس از وقف در پایان سطر تذکر لازم داده شود.
 - ۲- با تشویق دانش‌آموز، از او می‌خواهیم که همان عبارت را با دقت بیش‌تر بخواند. این شیوه اشکال گرفتن، بیش‌تر زمانی مفید است که اشکال دانش‌آموز، به علت عدم دقت کافی یا شتابزدگی در خواندن باشد.
 - ۳- توجه دانش‌آموزان کلاس را به کلمه‌ی غلط خوانده شده جلب می‌کنیم و با طرح سؤال، شکل صحیح و غلط کلمه را مقایسه می‌کنیم و از آن‌ها می‌خواهیم تا شکل صحیح را بگویند. آن‌گاه از دانش‌آموزی که کلمه را غلط خوانده بود، می‌خواهیم که عبارت را با توجه بیش‌تر و به شکل صحیح بخواند.
 - ۴- اگر به نظر می‌رسد کلمه یا عبارت غلط خوانده شده برای تعدادی از دانش‌آموزان مشکل است، آموزگار کلمه یا عبارت را روی تخته بنویسد و از همه‌ی دانش‌آموزان بخواهد تا با اشاره‌ی او، آن کلمه یا عبارت را به صورت بخش‌بخش بخوانند. آن‌گاه از دانش‌آموز که عبارت را غلط خوانده بود، بخواهد تا عبارت را با دقت بیش‌تر و به شکل صحیح بخواند.

تذکر:

- ۱- بعضی از دانش‌آموزان لکنت زبان دارند و عبارات را با مکث، تکرار و به کندی می‌خوانند. آموزگار

ضمن برخورد لطیف، مناسب و طبیعی سعی کند آن‌ها در انظار بقیه خجالت زده نشوند و مورد تمسخر قرار نگیرند.

۲- مناسب است دانش‌آموزان را به گروه‌های چند نفره تقسیم کنیم تا آیات درس را برای یک‌دیگر بخوانند و اشکالات روحوانی و قرائت یک‌دیگر را اصلاح کنند. سعی شود افراد ضعیف با افراد قوی، هم‌گروه شوند تا برای یک‌دیگر مفیدتر باشند و نتیجه‌ی بهتری حاصل شود.

جلسه‌ی دوم

۱- گوش دادن به قرائت نوار صوتی آموزشی: سوره‌ی درس را یک بار از نوار صوتی پخش کنید تا دانش‌آموزان طبق دستور نوار، جمع‌خوانی کنند و از روی کتاب خود خط ببرند.

۲- فرد خوانی از روی لوحه: لوحه‌ی عبارات قرآنی را در محل مناسب نصب کنید تا با اشاره‌ی صحیح شما، دانش‌آموزان ابتدا به صورت دسته‌جمعی سپس به صورت انفرادی، کلمات و عبارات را بخش‌بخش بخوانند. در صورت نیاز این کار را چند بار تکرار کنید.

۳- خواندن از روی کتاب: از دانش‌آموزان بخواهید کتاب درسی خود را باز کنند و هر دانش‌آموز یک سطر از عبارات و کلمات را از روی کتاب خود بخواند.

۴- پیام قرآنی: از دانش‌آموزان بخواهید که پس از خواندن آیه و ترجمه‌ی پیام، درباره‌ی مفهوم آن به کمک تصاویر یا پرسش‌هایی که در کتاب آمده است، به صورت گروه‌های دو یا سه نفره، با یک‌دیگر گفت‌وگو کنند و سپس نظر خود را درباره‌ی پیام و مصادیق آن در زندگی خود، بیان کنند.

آموزگاران محترم می‌توانند برای تدریس پیام قرآنی هر درس، شیوه‌ی جدیدی به کار گیرند و بدون این که وقت چندان زیادی در کلاس صرف شود، با مشارکت دانش‌آموزان، آن‌ها را با مفهوم پیام آشنا سازند. علاوه بر این، ساعت‌های کلاس قرآن را با شادابی و نشاط برگزار کنند. هم‌چنین انگیزه‌ی یادگیری و حتی حفظ اختیاری پیام‌ها را در دانش‌آموزان تقویت کنند. به همین منظور در بخش روش تدریس هر پیام، به شیوه‌های گوناگونی اشاره شده است. بدیهی است آموزگار می‌تواند شیوه‌ها را گسترش دهد و به دلخواه خود در هر درسی به کار گیرد.

۵- داستان: داستان را به یکی از شیوه‌های قصه‌گویی و به زبان ساده به کمک تصاویر برای دانش‌آموزان تعریف کنید. از بیان مطالب زائد و غیرمستند پرهیزید. از دانش‌آموزان بخواهید تا هر یک، چند سطر از داستان را یک بار در کلاس از روی کتاب بخوانند.

تذکره: در پایان جلسه‌ی دوم در هر درس، انجام دادن تکلیف «انس با قرآن در خانه» را به دانش‌آموزان متذکر شوید.

جلسه‌ی سوم

۱- گوش دادن به قرائت نوار صوتی آموزشی: یک بار سوره‌ی مربوط به درس را از نوار پخش کنید تا دانش‌آموزان طبق دستور آن، جمع‌خوانی کنند و از روی کتاب خط ببرند.

۲- پرسش از بخش «انس با قرآن در خانه»: دانش‌آموزان قبلاً تمرین‌های این قسمت را در خانه انجام

داده‌اند. در این جلسه عمدتاً از این تمرین‌ها، پرسش و ارزش‌یابی می‌شود. انس با قرآن در خانه معمولاً از دو تمرین تشکیل شده است که آیات و عبارات هر دو تمرین، ارزش‌یابی می‌شود.

چند تذکر: در آموزش روخوانی، توجه به نکات زیر ضروری است.

۱- از خواندن کلمات و عبارات قرآنی بپرهیزید؛ بلکه دانش‌آموزان را راهنمایی کنید تا خودشان روخوانی کنند.

۲- استفاده از لوحه و اشاره‌ی صحیح به بخش‌های کلمات و خواندن بخش‌بخش آن‌ها توسط دانش‌آموزان به صورت دسته‌جمعی و انفرادی، مهم‌ترین نقش را در کسب مهارت روخوانی دارد و عدم توجه کافی به انجام این امر، در کسب این مهارت اختلال جدی ایجاد می‌کند.

۳- مناسب‌ترین شیوه برای خواندن کلمات، آن است که دانش‌آموز با دیدن هر بخش از کلمه، همان بخش را با صدای بلند بخواند؛ یعنی لازم نیست که دانش‌آموز ابتدا در ذهن خود، همه‌ی بخش‌های کلمه را مرور کند، سپس تمام آن را یک جا با صدای بلند بخواند. با تأکید بر نحوه‌ی مناسب خواندن، دانش‌آموزان را کمک کنید تا بدون اضطراب، کلمات را به روش صحیح، شمرده و آرام بخوانند. سرعت خواندن بخش‌ها با توجه به توانایی فردی دانش‌آموزان و تمرین کردن آن‌ها، به تدریج افزایش می‌یابد تا به روان‌خوانی برسد.

۴- دانش‌آموزان برای کسب مهارت روخوانی، به فرصت کافی نیاز دارند. این فرصت را با توجه به استعدادهای متفاوت آن‌ها در اختیارشان بگذارید و انتظار نداشته باشید که همه در یک زمان به مهارت موردنظر دست یابند.

۵- لازم نیست دانش‌آموزان لوحه‌ی درس را در یک جلسه، آن قدر تکرار کنند تا همه‌ی آن‌ها بتوانند کلمات را به صورت روان بخوانند؛ بلکه تمرین و تکرار هر لوحه در یک جلسه به آمادگی دانش‌آموزان و شوق و رغبت آن‌ها بستگی دارد. فرصت‌های بعدی، موجب افزایش مهارت آن‌ها خواهد شد.

۶- دانش‌آموزان را تشویق کنید که هر روز در خانه، درس قرآن را برای والدین خود بخوانند.

باسمه تعالی

«دستورالعمل ارزش‌یابی از درس قرآن پایه‌ی اول و دوم ابتدایی»

شورای عالی آموزش و پرورش در جلسه‌ی ۶۷۷ مورخه‌ی ۸۱/۶/۷، آموزش درس قرآن را در پایه‌ی اول و دوم ابتدایی به تصویب رساند. در این مصوبه علاوه بر تصویب ساعات درس قرآن در جدول هفتگی دروس این دو پایه، برنامه‌ی درس قرآن شامل اهداف، اصول، روش تدریس و ارزش‌یابی و پاره‌ای از ملاحظات دیگر نیز به تصویب رسیده است که طی نامه‌ی شماره ۸/۲۵۵۶/۱۲۰ مورخ ۸۱/۶/۱۰، از سوی مقام عالی وزارت جهت اجرا ابلاغ شده است. در آخرین تبصره‌ی بخش ارزش‌یابی پیشرفت تحصیلی این مصوبه مقرر شده است که ارزش‌یابی درس قرآن در پایه‌ی اول و دوم ابتدایی به صورت کیفی و توصیفی باشد.

«چگونگی ارزش‌یابی کیفی و توصیفی از درس قرآن در پایه‌ی اول و دوم ابتدایی به شرح ذیل است»:

الف - تعاریف

- ۱- **بخش خوانی:** دانش آموز، کلمه و یا عبارات قرآنی را بخش‌بخش و با مکث مختصر بین هر بخش می‌خواند.
- ۲- **شمرده خوانی:** دانش آموز، عبارات و آیات قرآنی را بخش‌بخش و بدون مکث بین هر بخش می‌خواند.
- ۳- **روان خوانی:** دانش آموز، عبارات و آیات قرآنی کتاب درسی خود را بدون مکث و روان می‌خواند.
- ۴- **اشتباه کم:** دانش آموز، در یک پرسش یا آزمون حدود یک پنجم (۲۰٪) کلمات را اشتباه می‌خواند.
- ۵- **اشتباه متوسط:** دانش آموز، در یک پرسش یا آزمون بین یک پنجم تا دو پنجم (۲۰ تا ۴۰٪) کلمات را اشتباه می‌خواند.
- ۶- **اشتباه فراوان:** دانش آموز، در یک پرسش یا آزمون بیش از دو پنجم (بیش از ۴۰٪) کلمات را اشتباه می‌خواند.
- تبصره:** چنانچه دانش آموز خودش و یا با تذکر معلم، کلمه‌ی اشتباه خوانده شده را تصحیح کند، غلط محسوب نمی‌شود.
- ۷- **قرائت تقریباً شبیه نوار:** دانش آموز، سوره‌های قرائت شده در نوار صوتی آموزشی را با نظم نسبی و آهنگی تقریباً نزدیک به آهنگ نوار می‌خواند.
- ۸- **حفظ نسبی:** یعنی دانش آموز بتواند با یک یا دو بار یادآوری معلم یا مراجعه به کتاب درسی، سوره‌ی موردنظر را از حفظ بخواند.

ب- انتظارات

هر چند که تعدادی از دانش‌آموزان، در آموزش قرآن، توفیقات کافی پیدا می‌کنند ولی هر دانش‌آموزی که به توانایی‌های زیر به میزان مشخص شده دست یابد، حداکثر امتیاز مورد نظر را کسب خواهد کرد.

۱- روخوانی: دانش‌آموز بتواند کلمات و عبارات قرآنی کتاب را به صورت بخش‌بخش یا شمرده بخواند و در صورت اشتباه خواندن کلمات، اشتباهات او به میزان کم باشد.

۲- پیام قرآنی: دانش‌آموز بتواند مفهوم قرآنی را با زبان کودکانه بیان کند و یا نمونه‌هایی از مصادیق آن را بگوید. نیاز نیست دانش‌آموز متن پیام یا ترجمه‌ی آن را از حفظ باشد؛ بلکه می‌تواند با خواندن پیام قرآنی و ترجمه‌ی آن از روی کتاب و دیدن تصاویر مربوطه، مفهوم پیام را به اختصار به زبان کودکانه بیان کند.

مثال:

پیام قرآنی: **و بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا**

اگر دانش‌آموز پس از خواندن متن پیام قرآنی، هر یک از مطالب زیر و یا چیز دیگری شبیه به این‌ها را بگوید، صحیح است و کفایت می‌کند.

– ما باید به حرف پدر و مادر خود گوش کنیم.

– ما نباید پدر و مادر خود را اذیت کنیم.

– من در خانه به پدر و مادر خود کمک می‌کنم.

و ...

۳- قرائت سوره‌ها: دانش‌آموز در جمع‌خوانی سوره‌های کتاب مشارکت بکند.

۴- حفظ سوره: دانش‌آموز در پایه‌ی دوم، چهار سوره از سوره‌های کتاب را به‌طور نسبی از حفظ بخواند.

۵- بیان داستان: دانش‌آموز، می‌تواند داستان‌های کتاب را به‌طور اجمال و به کمک تصاویر کتاب و یا بدون

آن‌ها به زبان کودکانه بیان کند.

ب- نحوه‌ی ارزش‌یابی کیفی

در طی هر نیم‌سال، آموزگار از هر دانش‌آموز حداقل دو بار با توجه به چک لیست (جدول شماره‌ی ۲)، پرسش می‌کند و میزان توانایی او را در یکی از سه سطح (د- ن- ا) سنجیده و ثبت می‌کند.

هریک از این نمادها به شرح زیر، بیانگر سطح توانایی دانش‌آموز است:

د = در حد انتظار

ن = نزدیک به حد انتظار

ا = احتیاج به تلاش بیشتر دارد

چگونگی تعیین سطوح مختلف هر یک از موضوعات ارزش‌یابی در درس قرآن در جدول شماره‌ی ۱ توضیح

داده شده است.

آموزگار پس از هر پرسش، سطح توانایی هر دانش‌آموز را، رو به روی اسم او در ستون مربوط به پرسش به عمل آمده، ثبت می‌کند (جدول شماره ی ۲).

د - چگونگی ارزش‌یابی نهایی وضعیت دانش‌آموزان در پایان هر نیم‌سال

آموزگار با توجه به ارزش‌یابی مستمر و تلاش و مشارکت هر دانش‌آموز در فرایند یادگیری نظر نهایی خود را ارائه می‌کند.

در صورتی که ارزیابی از دانش‌آموز نشانگر رشد و پیشرفت تحصیلی او باشد، بالاترین سطح پیشرفت تحصیلی دانش‌آموز به عنوان ارزیابی نهایی از او در کارنامه ثبت می‌شود و در صورتی که سطح پیشرفت دانش‌آموز در طول نیم‌سال دارای نوسان باشد، آموزگار با شناخت خود از دانش‌آموز و سطوح کسب شده، وضعیت او را مشخص کرده و سطح مورد تشخیص خود را برای این دانش‌آموز در کارنامه او ثبت می‌کند و در صورت تردید می‌تواند به صورت غیرمستقیم از قسمت‌هایی که لازم است از او پرسش نموده تا با اطمینان بیش‌تری وضعیت او را مشخص نماید.

دو نکته‌ی مهم:

۱- با توجه به این که تحقق اهداف برنامه درسی آموزشی قرآن از اهمیت برخوردار است لذا انتظار می‌رود آموزگاران محترم ضمن توجه و اهتمام کافی به این درس، عمده توجه خویش را در جهت علاقه‌مند کردن دانش‌آموزان به قرآن و معارف قرآنی قرار می‌دهند.

۲- تشخیص پیشرفت و رشد و همچنین ارزش‌یابی نهایی در مورد هریک از معیارها و شاخص‌ها به عهده آموزگار محترم است.

جدول شملردی «۱»

جدول ارزش‌یابی درس قرآن پایه‌های اول و دوم دوری ابتدایی

ردیف	موضوع / حدود	در حد انتظار (د)	نزديک به انتظار (ن)	احتیاج به تلاش بیش‌تر (ا)
۱	روخوانی پیام قرآنی (ویژه‌ی دوم ابتدایی)	کلمات و عبارات‌های قرآنی کتاب را به صورت بخش‌بخش یا شمرده می‌خواند.	کلمات و عبارات‌های قرآنی کتاب را به صورت بخش‌بخش، ولی با مکث و برگشت می‌خواند.	بیش‌تر بخش‌های کلمات یا عبارات‌های قرآنی کتاب را غلط می‌خواند.
۲	حفظ سوره (ویژه‌ی دوم ابتدایی)	چهار سوره‌ی حمد، توحید، ناس و عصر را به‌طور نسبی از حفظ می‌خواند.	دو سوره از چهار سوره‌ی موردنظر را به‌طور نسبی از حفظ می‌خواند.	هیچ سوره‌ای را حتی به‌طور نسبی از حفظ نمی‌خواند.
۳	قرائت	در جمع‌خوانی سوره‌های کتاب مشارکت می‌کند.	در جمع‌خوانی سوره‌های کتاب مشارکت جدی ندارد.	
۴	حفظ سوره (ویژه‌ی دوم ابتدایی)	چهار سوره‌ی حمد، توحید، ناس و عصر را به‌طور نسبی از حفظ می‌خواند.	دو سوره از چهار سوره‌ی موردنظر را به‌طور نسبی از حفظ می‌خواند.	هیچ سوره‌ای را حتی به‌طور نسبی از حفظ نمی‌خواند.
۵	داستان	داستان را به‌طور اجمالی به کمک تصاویر کتاب به زبان کودکانه بیان می‌کند.	داستان را ناقص بیان می‌کند.	

جدول زمان بندی آموزش دروس قرآن در پایه ی دوم ابتدایی

ماه	هفته		هفته ی اول		هفته ی دوم		هفته ی سوم		هفته ی چهارم	
	ساعت اول*	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم	ساعت اول	ساعت دوم
مهر	یادآوری سال قبل	یادآوری سال قبل	حروف و حرکات ج اول	الف کوچک ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	حروف ساکن ج اول	نماد «ک» ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	درس ۲	درس ۲
آبان	حروف مشدد ج اول	حروف مشدد ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی حمد ج اول	اتصال قبل ناخوانا به ساکن و تشدید ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی ناس ج اول	نماد ة ج دوم	درس ۳	درس ۵
آذر	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی فلق ج اول	تنوین - ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	کافرون ج اول	تنوین - ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی انشراح ج اول	درس ۵	درس ۷
دی	تنوین - ج دوم	پاداش صبر ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی توحید ج اول	نماد اشباع ضمیر ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی نصر فتح مکه ج اول	دوره ی دروس	درس ۸	درس ۱۰
بهمن	نماد همزه ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی کوثر ج اول	کرسی همزه ث ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی عصر ج اول	سوره ی عصر ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	درس ۱۱	درس ۱۲
اسفند	سوره ی فیل ج اول	کرسی همزه = اصحاب فیل ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی ماعون ج اول	سوره ی ماعون ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	دوره ی دروس	دوره ی دروس	درس ۱۳	درس ۱۴
فروردین	-	-	-	-	سوره ی قریش ج اول	کودک خداپرست ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی قدر ج اول	درس ۱۵	درس ۱۶
اردیبهشت	قهرمان بت شکن ج دوم	تمرین و ارزش یابی ج سوم	سوره ی مسد ج اول	باغی در آتش ج دوم	دوره ی دروس	دوره ی دروس	-	-	درس ۱۷	درس ۱۶

* منظور از ساعت اول و ساعت دوم، دو ساعت درس قرآن در برنامه هفتگی است. ضروری است این دو ساعت در یک روز از هفته نباشد، بلکه در دو روز مختلف هفته برگزار شود؛ ضمناً بهتر است هیچ یک از این دو ساعت در روز پنجشنبه نباشد.

ارتقای سواد قرآنی آموزگاران

برای ایجاد انس و علاقه‌ی بیشتر آموزگاران به قرآن کریم و ارتقای توانایی آن‌ها در درک و فهم عبارات و آیات الهی، در هر درس بخشی به عنوان دانستنی‌های آموزگار در نظر گرفته شده است. در این بخش ابتدا آیات و عبارات قرآنی درس با استفاده از ترجمه‌ی قرآن آیت الله ناصر مکارم شیرازی، دکتر محمد مهدی فولادوند و دکتر سید جلال‌الدین مجتوبی، تا حدودی به صورت تحت‌اللفظی ترجمه شده است. آشنایی نسبی و تدریجی آموزگاران محترم با معنای کلمات و عبارات قرآنی، زمینه‌ی تأثیر بیشتر جنبه‌های تربیتی و معنوی این درس را فراهم می‌آورد.

برای تکمیل و ارتقای توانایی آموزگاران در درک معنای کلمات و عبارات قرآن، در بخش دانستنی‌های آموزگار دو تمرین آمده است. آموزگاران محترم تمرین اول را با استفاده از معنای کلمات در ترجمه‌ی تحت‌اللفظی آیات و عبارات قرآنی درس انجام می‌دهند، آن‌گاه پس از تسلط نسبی بر معنای کلمات، آیات و عبارات قرآنی تمرین دوم را ترجمه می‌کنند.

آشنایی خانوادگی دانش‌آموزان با برنامه‌ی آموزش قرآن و نقش حمایتی آن‌ها

دو کانون مهم خانواده و مدرسه از مؤثرترین نهادهای جامعه در تعلیم و تربیت کودکان است. هر چه این دو کانون نقش خود را بهتر ایفا کنند و از هماهنگی بیشتری برخوردار باشند، دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت با موفقیت بیشتری همراه خواهد بود. از این‌رو ارتباط خانه و مدرسه می‌تواند زمینه‌ی این آشنایی و هماهنگی را فراهم آورد.

بسیار مناسب است در آغاز سال تحصیلی و با کمک مدیریت مدرسه از والدین دانش‌آموزان دعوت کنید تا درباره‌ی دروس به ویژه درس قرآن و نقش حمایتی والدین از این درس، گفت‌وگو شود. خانواده به ویژه مادران از این امر استقبال می‌کنند. در این جلسه با استفاده از پیش‌گفتار کتاب دانش‌آموزان می‌توانید مطالب زیر را طرح کنید :

۱- توصیه به خواندن دقیق پیش‌گفتار کتاب

۲- کودکان عزیزمان باید با تشویق‌ها و راهنمایی‌های لازم و به موقع، سادگی یادگیری قرآن را احساس کنند و با کسب موفقیت در این راه، هر چه بیشتر به یادگیری قرآن علاقه‌مند شوند. آن‌ها باید احترام به قرآن و کوشش در راه آشنایی با آن را از ما بیاموزند و با مشاهده‌ی اخلاق و رفتار ما درک کنند که همه می‌خواهیم آن‌گونه باشیم که خدا دوست دارد. آن‌ها باید علاقه به قرآن، عمل به دستورات خدا، مهربانی به مردم و اخلاق و رفتار اسلامی را عملاً از بزرگ‌ترها بیاموزند.

۳- از فرزندان بخواهید آن‌چه از قرآن در مدرسه آموخته است، برای شما بازگو کند. سوره‌های کوتاه را، از روی کتاب بخواند. خوب است این سوره‌ها، حتی الامکان با لحن و آهنگ نوار خوانده شود. اگر فرزند شما

علاقه‌مند است، یک نوار مانند نوار صوتی آموزشی کلاس برای او تهیه کنید تا در یادگیری کامل تر و زیباخوانی قرآن توفیق بیش‌تری به دست آورد.

۴- از او بخواهید در هر هفته حداقل دو بار و هر بار حدود ۱۰ دقیقه آیات و عبارات قرآنی هر درس را از روی کتاب نشان دهد و به صورت بخش‌بخش یا شمرده بخواند. دقت کنید، شما نباید آیات و عبارات قرآنی را برای او بخوانید تا او به تقلید از شما بخواند. آموزگار نیز عبارات قرآن را برای دانش‌آموزان نمی‌خواند؛ بلکه خود دانش‌آموزان به کمک آن‌چه در سوادآموزی فارسی آموخته‌اند، می‌توانند عبارات قرآن را نیز بخوانند. اگر فرزند شما در خواندن کلمات اشتباهی داشت، از او بخواهید که برگردد و دوباره آن را با دقت بخواند تا خود به اشتباهش پی‌برد و آن را اصلاح کند.

۵- حفظ سوره‌های کتاب الزامی نیست؛ ولی اگر کودک شما به حفظ سوره‌های کتاب علاقه نشان می‌دهد، او را به انجام این کار تشویق کنید. این امر زمینه‌ی شرکت او را در مسابقات قرآن مدرسه نیز فراهم می‌کند.

۶- در هر درس یکی از عبارات زیبا، کوتاه و حکمت‌آمیز قرآن به نام پیام قرآنی آمده است. حفظ پیام‌های قرآنی و ترجمه‌ی آن‌ها نیز الزامی نیست؛ ولی اگر کودک شما به حفظ این پیام‌ها علاقه‌مند است، او را به این کار تشویق کنید تا بتواند به تدریج آن‌ها را سرلوحه‌ی زندگی خویش قرار دهد. ضمناً حفظ پیام‌ها، او را برای شرکت در مسابقات قرآن مدرسه نیز آماده می‌کند.

۷- غالباً مفهوم هر یک از پیام‌ها با مجموعه‌ای از تصاویر توضیح داده شده و از دانش‌آموزان خواسته شده است که درباره‌ی مفهوم پیام، موضوع جدیدی را نقاشی کنند یا چند جمله‌ای بنویسند. این امر زمینه‌ی خلاقیت آن‌ها را فراهم می‌آورد. نباید از آن‌ها انتظار پاسخ مشخصی را داشت؛ بلکه هر مطلب مناسبی را بیان کنند، می‌توانند به نوعی پاسخ مطلوب باشد؛ از این‌رو، باید پاسخ را پذیرفت و آن‌ها را تشویق کرد.

۸- از فرزندتان بخواهید داستان‌های کتاب را که برای ایجاد انس و علاقه‌ی بیش‌تر به قرآن و فهم و درک مفاهیم آن است، از روی کتاب برای شما بخواند و به کمک تصاویر برای شما تعریف کند. این کار علاوه بر آموزش قرآن، موجب تقویت مهارت‌های خواندن و گفتن در زبان فارسی نیز می‌شود.

۹- اگر شما با روش‌های آموزش روخوانی قرآن آشنایی دارید، از کتاب درسی پیشی نگیرید و هیچ قاعده‌ای را علاوه بر آن‌چه در کتاب آمده است، به او نیاموزید. به یاری خداوند، این آموزش در پایه‌های بعد با نظم خاصی پیش رفته و کامل خواهد شد.

۱۰- به یاد داشته باشید هیچ‌وقت بر کودک خود سخت نگیرید؛ بلکه موفقیت‌های او را ارج نهید و با ملاحظت، نرمی، صبر و حوصله به او کمک کنید تا ضعف‌های خود را جبران کند.

۱۱- در پایان کتاب دانش‌آموز، تعدادی کتاب و لوح فشرده (CD) معرفی شده است. در صورت امکان برخی از آن‌ها را تهیه کنید و در اختیار فرزندتان قرار دهید، تا زمینه‌ساز افزایش مهارت او در خواندن قرآن کریم و انس بیش‌تر با کتاب خدا باشد.

بخش دوم

روش های آموزش هر درس

الف کوچک؛ حروف و حرکات

اهداف

- ۱- آشنایی با الف کوچک (')
- ۲- تقویت مهارت ترکیب حروف با حرکات
- ۳- توانایی خواندن کلمات و عبارات قرآنی دارای حرکات کوتاه و بلند
- ۴- یادآوری قرائت سوره‌های توحید و عصر
- ۵- تقویت علاقه‌مندی به یادگیری قرآن

روش تدریس و ارزش‌یابی

جلسه‌ی اول

۱- **ایجاد انگیزه:** اولین جلسه‌ی آموزش قرآن بهتر است که با برنامه‌ی مخصوص و مناسب شروع شود؛ به‌طور مثال، از چند نفر بخواهید که هر کدام یک سوره برای هم‌کلاسی‌های خود بخوانند. در صورت امکان مانند جشن آغازین قرآن پایه‌ی اول ابتدایی جشن مختصری برگزار کنید و از دانش‌آموزان متناسب با امکانات موجود پذیرایی کنید. با بیان ساده درباره‌ی اهمیت و ارزش یادگیری قرآن صحبت کنید و بگویید امسال با آموزش قرآن بیش‌تر آشنا می‌شوید، به‌گونه‌ای که ان‌شاءالله در پایان سال قادر خواهید بود آیات و عبارات قرآنی را بخوانید. سعی کنید درس قرآن به‌گونه‌ای آغاز شود که دانش‌آموزان از آن خاطره‌ی خوشی داشته باشند.

در این درس سوره‌ی توحید به‌طور خاص یادآوری می‌شود. از دانش‌آموزان بخواهید این سوره را به صورت دسته‌جمعی حتی‌الامکان شبیه نوار بخوانند.

۲- آموزش الف کوچک ('): برای آموزش الف کوچک (') بدین گونه عمل کنید:

ابتدا شکل «آ» را روی تخته بنویسید و از دانش‌آموزان بخواهید که آن را بخوانند؛ پس از خواندن، روبه‌روی «آ» شکل «ا» را بنویسید تا آن را نیز بخوانند. پس از خواندن دانش‌آموزان، با تخته پاک‌کن کم‌کم از پایین شکل «ا» را پاک کنید تا کوتاه‌تر شود و از دانش‌آموزان بخواهید تا آن را بخوانند. این کار را آن‌قدر ادامه می‌دهید تا شکل «ا» به اندازه‌ی الف کوچک برسد. سپس می‌گویید: بچه‌ها «آ» کوچک شد اما صدایش عوض شد؟

طبعی اول

این حرفها را با صدای حرکت بخوانید.
 ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا
 ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا ا

حرکت	ا	آ	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ف	فا	فآ	ف	ف	ف	ف	ف	ف	ف
ر	را	رآ	ر	ر	ر	ر	ر	ر	ر
ز	زا	زآ	ز	ز	ز	ز	ز	ز	ز
س	سا	سآ	س	س	س	س	س	س	س
ش	شا	شآ	ش	ش	ش	ش	ش	ش	ش
ص	صا	صآ	ص	ص	ص	ص	ص	ص	ص
ط	طا	طآ	ط	ط	ط	ط	ط	ط	ط
ع	عا	عآ	ع	ع	ع	ع	ع	ع	ع

حرکت	ا	آ	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ا	اا	اآ	ا	ا	ا	ا	ا	ا	ا
ب	با	بآ	ب	ب	ب	ب	ب	ب	ب
ت	تا	تآ	ت	ت	ت	ت	ت	ت	ت
ث	ثا	ثآ	ث	ث	ث	ث	ث	ث	ث
ج	جا	جآ	ج	ج	ج	ج	ج	ج	ج
ح	حا	حآ	ح	ح	ح	ح	ح	ح	ح
خ	خا	خآ	خ	خ	خ	خ	خ	خ	خ
د	دا	دآ	د	د	د	د	د	د	د

آن‌ها پاسخ خواهند داد: خیر! آن‌گاه می‌گویید پس «آی کوچولو» همان صدای «آ» را می‌دهد. بچه‌ها! آی کوچولو بالای حرف‌ها می‌آید. حالا این ترکیب‌ها را بخوانید.

(ترکیب چند حرف را با الف کوچک روی تخته بنویسید تا دانش‌آموزان به‌طور دسته‌جمعی آن‌ها را بخوانند)
 ب ت د ر س ل ه م ی

۳- خواندن لوحه‌ی ترکیب حروف با حرکات: لوحه‌خوانی در آموزش روخوانی قرآن نقش اساسی و کلیدی دارد. از این‌رو در آموزش روخوانی قرآن همیشه از لوحه استفاده کنید و توجه داشته باشید که عدم استفاده از لوحه در کسب مهارت روخوانی قرآن اختلال جدی ایجاد می‌کند.

همان‌طور که در بخش کلیات آمده است استفاده از لوحه دارای فواید زیر است:

الف - موجب تمرکز و جلب توجه بیشتر دانش‌آموزان می‌شود.
ب - استفاده از لوحه موجب می‌شود که دانش‌آموزان به‌طور فعال در فرایند آموزش مشارکت کنند و با اشاره‌ی صحیح آموزگار و بدون خواندن او، خود دانش‌آموزان کلمات و عبارات قرآنی را به‌طور دسته‌جمعی بخوانند.

پ - از آن‌جا که «چشم» در کسب مهارت خواندن نقش اساسی دارد، استفاده از لوحه موجب تقویت مهارت دیدن و دقت در صحیح خواندن حروف و حرکات می‌شود.

ت - تأکید بر استفاده از لوحه، قدرت تعمیم را در خواندن صحیح سایر عبارات و آیات قرآن کریم افزایش می‌دهد.

ر	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																
ش	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																
ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز
ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز		
ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز			
ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز				
ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز					
خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز						
گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز							
ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز								
ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز									
پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز										
ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز											
ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز												
د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز													
ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز														
ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز															
ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																
س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																	
ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																		
ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																			
ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																				
ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																					
ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																						
ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																							
ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																								
خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																									
گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																										
ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																											
ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																												
پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																													
ت	ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																														
ث	د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																															
د	ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																
ذ	ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																	
ر	ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																		
ز	س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																			
س	ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																				
ش	ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																					
ط	ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																						
ظ	ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																							
ع	ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																								
ق	ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																									
ح	ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																										
ج	خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																											
خ	گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																												
گ	ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																													
ف	ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																														
ب	پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																															
پ	ت	ث	د	ذ	ر	ز																																																
ت	ث	د	ذ	ر	ز																																																	
ث	د	ذ	ر	ز																																																		
د	ذ	ر	ز																																																			
ذ	ر	ز																																																				
ر	ز																																																					
ز																																																						

آموزگار باید با توجه به توضیحات مربوط به استفاده از لوحه و نحوه‌ی صحیح اشاره کردن به حروف و حرکات که در بخش کلیات این کتاب توضیح داده شده است، در انجام این کار تسلط کافی داشته باشد.

اینک لوحه‌ی جدول ترکیب حروف با حرکات را مقابل دانش‌آموزان نصب کنید و با اشاره‌ی صحیح به هریک از ترکیب‌ها، از دانش‌آموزان بخواهید به‌طور دسته‌جمعی آن‌ها را بخوانند. خوب است برای دقت نظر بیش‌تر دانش‌آموزان علاوه بر تمرین هر سطر به‌طور منظم، به‌طور پراکنده نیز این ترکیب‌ها نشان داده شود تا دانش‌آموزان آن‌ها را به‌طور دسته‌جمعی و سپس به‌صورت انفرادی بخوانند.

۴- خواندن از روی کتاب: اکنون از دانش‌آموزان

بخواهید کتاب درسی خود را باز کنند. هر کدام یک سطر از

جدول ترکیب حروف با حرکات را با صدای بلند بخواند و سایر دانش‌آموزان از روی کتاب خود حظ ببرند.

در این مرحله سعی کنید ابتدا دانش‌آموزان آماده و قوی‌تر بخوانند. همه‌ی دانش‌آموزان را با توجه به توانایی‌هایشان تشویق کنید.

تذکر

۱- این لوحه و چند لوحه‌ی بعدی را با سرعت کم‌تر اشاره کنید و آموزش دهید تا دانش‌آموزان ضعیف‌تر نیز فرصت کافی برای دقت و خواندن صحیح داشته باشند.

۲- از دانش‌آموزان قوی‌تر نیز بخواهید که از جلو افتادن در خواندن بخش‌ها بپرهیزند و هم‌زمان با اشاره‌ی شما بخوانند.

جلسه‌ی دوم

از دانش‌آموزان بخواهید با دقت به تصویر مربوط به این جلسه، نظر خود را درباره‌ی آن بگویند. توجه دانش‌آموزان را به استفاده از لوحه در آموزش روخوانی و چگونگی خواندن کلمات پس از اشاره‌ی معلم به آن‌ها جلب کنید، سپس طی مراحل زیر مطالب این جلسه را تدریس کنید.

۱- **یادآوری سوره‌ی عصر:** از دانش‌آموزان بخواهید که سوره‌ی عصر را به صورت دسته‌جمعی بخوانند. آن‌ها با این سوره در سال گذشته آشنا شده‌اند. از چند داوطلب نیز بخواهید که سوره را به صورت انفرادی بخوانند. در صورت امکان خوب است پیش از یادآوری سوره، قرائت آن را از نوار صوتی آموزشی پخش کنید.

۲- روخوانی کلمات و عبارات: پس از نصب

لوحه‌ی عبارات قرآنی مربوط به این جلسه، با اشاره‌ی صحیح به بخش‌های کلمات، از دانش‌آموزان بخواهید عبارات قرآنی را به صورت بخش بخش، ابتدا به طور دسته‌جمعی و سپس انفرادی بخوانند. در این قسمت توجه به نکات ذیل ضروری است.

۱- چگونگی اشاره‌ی صحیح به بخش‌های کلمات در قسمت کلیات همین کتاب آمده است.

۲- با آرامی به ترکیبات اشاره کنید تا دانش‌آموزان ضعیف نیز برای خواندن بخش‌های کلمات همراه با اشاره کردن، فرصت لازم داشته باشند.

۳- با ذکر شماره‌ی عبارت قرآنی توجه دانش‌آموزان را به عبارتی که باید بخوانند، جلب کنید.

۴- از دانش‌آموزان بخواهید که هماهنگ با

اشاره‌ی شما بخش‌های هر کلمه‌ی قرآنی را با صدای بلند بخوانند و جلو یا عقب نرفتند.

۵- در صورت وجود فرصت، لوحه‌های قبلی را نیز نصب و حداقل یک بار تمرین کنید.

۶- در آموزش خواندن لوحه‌ها، آموزگار به هیچ‌وجه کلمات و عبارات قرآنی را نمی‌خواند؛ بلکه خود دانش‌آموزان با اشاره‌ی آموزگار به بخش‌های کلمات، آن‌ها را می‌خوانند.

تذکر

دانش‌آموزان هنگام بخش‌خوانی، صدای «ـِ» قبل از «ی» را در کلماتی مانند «هی» و «روایسی» مانند سایر کسره‌ها می‌خوانند. این شیوه‌ی خواندن غلط نیست؛ هر چند به تدریج در خواندن شمرده و روان کلمات می‌آموزند که این صدا را به صورت «ای» بخوانند.

توضیح بیش‌تر این مطلب را در «دانستنی‌های آموزگار» این درس بخوانند.

۳- خواندن از روی کتاب: اینک از دانش‌آموزان بخواهید، کتاب خود را باز کنند و هر کدام یک سطر از

عبارات قرآنی را به صورت بخش‌بخش یا شمرده بخوانند.

نکته‌ی مهم: همان‌گونه که در بخش کلیات تذکر داده شد، مناسب‌ترین نحوه‌ی خواندن این است که دانش‌آموز

با دیدن هر بخش از کلمه همان بخش را با صدای بلند بخواند؛ لازم نیست تمام بخش‌های یک کلمه در ذهنش جمع کند و سپس کلمه را یک‌جا بخواند.

مهارت روان‌خوانی قرآن کریم با گذراندن مراحل بخش‌خوانی، شمرده‌خوانی و روان‌خوانی* به دست می‌آید؛ ولی باید توجه داشت که سرعت طی کردن این مراحل به استعدادهای فردی و مقدار تمرین دانش‌آموزان بستگی دارد. با دادن فرصت لازم به دانش‌آموزان و عدم انتظار از این که همه‌ی آن‌ها در یک زمان به این مهارت دست یابند، از ایجاد اضطراب و احساس عدم موفقیت جلوگیری کنید. قابل ذکر است که اگر یک دانش‌آموز مستعد به سرعت توانایی روان‌خواندن را به دست آورد، از او بخواهید که حتماً بخش‌بخش بخواند، ولی دانش‌آموزانی که کلمات و عبارات را بخش‌بخش می‌خوانند نیز به اهداف مورد انتظار دست یافته‌اند و باید آن‌ها نیز تشویق شوند. در پایان جلسه‌ی دوم، از دانش‌آموزان بخواهید که تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» را در منزل انجام دهند.

توصیه:

در صورت امکان نوار صوتی آموزش را برای همه‌ی دانش‌آموزان تهیه کنید و در اختیارشان قرار دهید تا در منزل تمرین کنند، در صورت لزوم برای تهیه‌ی نوار صوتی آموزشی از افراد نیکوکار یا اولیای دانش‌آموزان یاری بجوید.

جلسه‌ی سوم

تمرین‌های «انس با قرآن در خانه» مخصوص پرسش و ارزش‌یابی از درس است. از دانش‌آموزان بپرسید که «آیا

در خانه تمرین کرده‌اند؟» چنانچه دانش‌آموزی به این پرسش پاسخ منفی داد، او را با شیوه‌ی مناسب تشویق به تمرین در منزل کنید. آن‌گاه در صورت امکان قرائت سوره‌ی توحید و سوره‌ی عصر را از نوار صوتی بخش کنید و از دانش‌آموزان بخواهید که همراه آن بخوانند. سپس ضمن پرسش از دانش‌آموزان بخواهید که جدول ترکیب حروف با حرکات و کلمات و عبارات تمرین دوم را بخوانند.

تذکر مهم

توجه داشته باشید که توانایی خواندن صحیح ترکیب حروف با حرکات در روخوانی قرآن و خواندن و املا‌ی فارسی اهمیت زیادی دارد. اگر دانش‌آموزی این توانایی را به دست نیاورده است، سعی کنید با تشویق و مراقبت لازم، او را به این توانایی برسانید.

* برای آشنایی بیش‌تر با تعریف و ویژگی‌های هر یک از این مراحل به کتاب روش تدریس قرآن دوره‌ی ابتدایی ویژه مراکز تربیت معلم، کد ۶۰۱۱، چاپ چهارم، ۱۳۸۵، ص ۳۶ مراجعه کنید.

همان‌گونه که در بخش کلیات بیان شده است، ارزش‌یابی در پایه‌ی دوم ابتدایی توصیفی است. آموزگار در ضمن پرسش از دانش‌آموزان، بر مبنای جدول ارائه شده در صفحه (۲۶) بخش کلیات، با استفاده از سه نماد «د»، «ن» یا «ا»^۱ وضعیت آن‌ها را ارزش‌یابی و در دفتر کلاس ثبت می‌کند. در ارزش‌یابی دانش‌آموزان رعایت نکات زیر ضروری است:

۱- همیشه هنگام پرسش از دانش‌آموزان به عواطف و احساسات آن‌ها توجه داشته باشید. توجه به عواطف دانش‌آموزان و تشویق به یادگیری و قرار دادن آن‌ها در مقام شوق و امید واقعاً کار ساده‌ای نیست. صبر، دلسوزی و علاقه‌مندی شما به تعلیم و تربیت دانش‌آموزان و طلب توفیق از خداوند است که می‌تواند شما را در این امر خطیر یاری کند. این چنین است که دانش‌آموزان هم احساس تکلیف و وظیفه می‌کنند و هم از کلاس و تلاش خود لذت می‌برند و دیگر در کلاس از چیزی ترس و دلهره ندارند.

۲- ابتدا از دانش‌آموزان داوطلب و قوی‌تر و سپس از سایر دانش‌آموزان پرسش کنید.

۳- به دانش‌آموزان به ویژه افراد ضعیف‌تر، فرصت یادگیری دهید. انتظار نداشته باشید که همه‌ی دانش‌آموزان در همان درس اول و دوم به حداکثر توانایی دست یابند؛ بلکه آن‌ها با توجه به یادگیری‌های قبلی خود و استعدادهای فردی خویش، به تدریج به توانایی‌های مورد انتظار دست می‌یابند.

۴- در پرسش از دانش‌آموزان به تفاوت‌های فردی آن‌ها توجه کنید. از دانش‌آموزان ضعیف‌تر، سؤالات ساده‌تر را پرسید.

۵- دانش‌آموزی که کلمات و عبارات قرآنی را شمرده و یا حداقل بخش بخش بخواند، حداکثر امتیاز را می‌گیرد. بدیهی است که تعدادی از دانش‌آموزان توانایی روان خواندن عبارات را با سرعت بیش‌تر پیدا می‌کنند ولی نباید با توجه به این گروه دانش‌آموزان دیگر را ارزش‌یابی کنید؛ بلکه ملاک فقط «اهداف مورد انتظار» است. هر دانش‌آموزی که به این اهداف دست یابد، حداکثر امتیاز را می‌گیرد؛ هر چند که این تعداد بیش‌تر دانش‌آموزان کلاس را تشکیل دهد.

۱- «د» یعنی در حد انتظار، «ن» نزدیک به حد انتظار و «ا» احتیاج به تلاش بیش‌تر است.

دانستنی های معلم

آنچه در این بخش ارائه می‌شود، به منظور افزایش دانایی و توانایی معلم محترم در آموزش قرآن است. بیان این مطالب برای دانش‌آموزان ضرورت ندارد و نباید تصور شود که حتماً باید به نوعی این مطالب را برای آن‌ها بیان کرد. بدیهی است آشنایی با این مطالب، بر توفیقات معلم در آموزش قرآن می‌افزاید و می‌تواند در پاسخ دادن به برخی از پرسش‌های احتمالی دانش‌آموزان نیز مورد استفاده قرار گیرد. اینک به ترتیب مطالب درس دوم، موضوعات زیر ارائه می‌شود:

الف — شیوه‌ی تلفظ کسره‌ی قبل از «یا»

کسره در زبان عربی مانند صدای «ای» ولی کوتاه تلفظ می‌شود که در فارسی همان صدای «ا» را دارد. در فارسی نیز وقتی کسره قبل از «ی» قرار گیرد، شبیه لهجه‌ی عربی تلفظ می‌شود؛ مانند: خیابان، سیاست، زیارت. در روخوانی قرآن معمولاً کسره به حالت فارسی تلفظ می‌شود ولی وقتی کسره قبل از «یا» می‌آید، معمولاً مانند لهجه‌ی عربی تلفظ می‌شود؛ مانند: هِی، اِیَاكَ، قِیَامَةً، لِی. خوب است هنگام تدریس در زمان‌های مناسب، توجه دانش‌آموزان را به این نکته جلب کرد.

ب — ترجمه‌ی عبارات قرآنی درس

جلسه‌ی دوم

بقره، ۳۳	۱- قَالَ يَا آدَمُ
گفت: ای آدم!
جاثیه، ۲۹	۲- هَذَا كِتَابُنَا
این کتاب ماست.
مؤمنون، ۴۵	۳- وَ أَخَاهُ هَارُونَ
و برادرش هارون
طه، ۱۸	۴- قَالَ هِيَ عَصَايَ
گفت: این عصای من است.
نمل، ۶۱	۵- وَ جَعَلَ لَهَا رَوَاسِيَّ
و قرار داد برای آن کوه‌ها را

جلسه‌ی سوم

- ص، ۲۳
- هود، ۴۶
- انعام، ۱۶۲
- ۱- هَذَا أَخِي
این برادر من است.
- ۲- قَالَ يَا نُوحُ
گفت: ای نوح!
- ۳- صَلَاتِي وَنُسُكِي
نمازم و عبادات من

پ - گامی به سوی درک معنای آیات قرآن

* با استفاده از ترجمه‌ی عبارات و آیات درس، معنای صحیح کلمات را علامت بزنید.

- ۱- قَالَ گفت رفت
- ۲- هَذَا این آن
- ۳- أَخ، أَخَا خواهر برادر
- ۴- جَعَلَ قرار داد سؤال کرد
- ۵- صَلَاة نماز روزه

* این عبارات قرآنی را به کمک معنای کلمات زیر ترجمه کنید.

- رَبِّ: پروردگار ی: من، مَم اَرْضُ: زمین اَقِيمُوا: به پا دارید مَعَ: با
- انعام، ۷۶
- ۱- قَالَ هَذَا رَبِّي است.
- مائدة، ۱۲
- ۲- وَقَالَ اللَّهُ لِي ۲ مَعَكُمْ و ... قطعاً ... با ... هستیم.
- یوسف، ۹۰
- ۳- قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَ هَذَا أَخِي ... من ... هستیم و ... است.
- بقره، ۱۱۰
- ۴- وَ اَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ و ... را و بپردازید ... را
- نوح، ۱۹
- ۵- وَ اللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْاَرْضَ بِسَاطًا و ... برای شما ... را گسترده.

۲- لِي = اِنِّ + ی

۱- رَبِّي = رَبِّ + ی